

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ ΠΕΙΡΑΤΗΣ ΦΑΤΣΟΛΗΣ

Ένας τρομερός πειρατής από τὸ Σάκυνθο. Ἡ ἀλλεπάλληλος ἐπιδρομὴ τοῦ Φατσόλη κατά τὴν Σύρου. Ἡ ἀφορμὴ τῶν ἐπιδρομῶν. Ἀρειμανιοὶ φουσανελλοφόροι ἀπὸ τὸ Μορῆ καὶ ἀπὸ τὴν Ροῦμελη ποῦ γίνονται ληστεπειραταί. Ὁ Δερρινὸς ὡς εἶπε τὴν Σύρο ἀπὸ τὴν τελευταία ἐπιδρομὴ. Μία περίφημη δίκη κλπ. κλπ.

*«...Στὰ μαγαζιά 'ν' ὁ πόλεμος κ' ἐκεῖνος ἐκεῖ τρέχει
Φατσόλης χώρα πάσης καὶ κάστρα πολεμοῦμε,
Καὶ τὸ κοράκιον τὴ φωνιά θά τὴν ἐφοβήσομε;
Κλαίει πουλιά στὰ μαγαζιά, στὴν Παναγιὰν ἀθήνια,
Στοῦ Βαμπακάρη τὴν ἀλλή δυὸ μαῦρα χελιδόνια.»*

Οἱ παραπάνω στίχοι εἶνε ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓνα μεγάλο δημοτικὸ τραγοῦδι ποῦ τρομοῦνται ἀκόμα ἀπὸ τὸ λαὸ τῆς Σύρου. Ἀλλὰ ποῦς εἶνε ὁ τρομερὸς αὐτὸς Φατσόλης, ποῦ «πάτησε τὴ χώρα καὶ σκόρπισε τὸ θῆρνον στὰ μαγαζιά καὶ στοῦ Βαμπακάρη τὴν ἀλλή; Ποῦς εἶνε ὁ Φατσόλης, ποῦ ὁ ἀγνωστος τραγοῦδιστὴς τοῦ λαοῦ παραδῶκε τὸνομά του στὴν ἀθανασία; Ἦταν ἀπλοῦστατα ἓνας Ζακυνθινὸς πειρατής, ὁ ὁποῖος ἔδρασε στὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821 κατὰ τῆς Σύρου, ὅταν οἱ ἄλλοι Ἑλληνες πολεμοῦσαν κατὰ τὸν Τούρκον. Καὶ δὲν ἦταν τυχαῖος πειρατὴς ὁ Νέστορ Φατσόλης. Ἀπὸ τὸν ἔκτο ἀκόμη αἰῶνα, ὅταν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἦταν πανίσχυρη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καὶ ἀπὸ τὴς Κυκλάδες κυρίως ἡ Σύρος ἐγγυόταν τὴς τρομερότερες ἐπιδρομὲς ὅλων τῶν θαλασσιῶν κακοποιῶν τῆς Μεσογείου: Σαρκακίων, Μπερμυριάνων, Τοῦρκων Βενετσάνων, Φαγκίων καὶ Ρομηνῶν. Κανένας ἄλλος ἀπ' αὐτοὺς δὲν στάθηκε τόσο τρομερὸς καὶ πρὸ παντὸς κανένας δὲν κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ ἰσὺ τὸς διαταγὰς τὸν τόσους κακοποιούς, ὅσους ὁ Φατσόλης.

Τὴν πρώτη ἐπιδρομὴ τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ Ζακυνθινοῦ χυδοκίτη τὴν ἐπρόκαλεσε μιὰ συμπλοκὴ στὴ Σύρο μετὰ τῶν Κεφαλλοντινῶν, ποῦ εἶχαν ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ, καὶ ἐντόπιον. Τὴ συμπλοκὴ αὐτὴ τὴν εἶχε ἀποθανατίσει στὸ ἴδιο τραγοῦδι ὁ ἴδιος λαϊκὸς ποιητὴς μὲ τοὺς ἑξῆς στίχους:

*«Ἢ ἡπατριόραον τὸ γαλιὸ τὰ Κεφαλλονητάκια
Τρεῖς Συριανοὶ σκοτώθηκαν, σαράντα δὸς ἄλλους.
Ἢ μιὰ κλαίει τὸν ἀντρα τῆς, κ' ἡ ἄλλη τὸν υἱὸν τῆς,
Καὶ ἡ τρίτῃ ἡ πό μικρότερη τὸν ἀγαπητικὸ τῆς.»*

Ὅταν ἡ εἰδησιὴ τῆς αἰματηρῆς αὐτῆς συμπλοκῆς ἔφτασε στὴν Ἐπτανήσο, οἱ κύκλοι τῶν Ἐπτανησίων κακοποιῶν κατετάραχθησαν. Ἡ φιλοτιμία τους εἶχε θηλὴ κνίσιος καὶ ἀφοῦ βόηκαν καὶ μερικὸς ἄλλους φουσανελλοφόρους ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, ἐπεχείρησαν τὴν πρώτη ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Σύρου τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1821, μὲ ἀρχηγὸ τὸ Νέστορα Φατσόλη. Ἦδελαν νὰ ἐκδικηθοῦν τὰ σκοτεινὰ «Κεφαλλονητάκια» καθὼς ἔλεγαν, ἀλλὰ πραγματικὰ ἤθελαν νὰ πλιτασιολογήσουν. Τὸ πλιτατικὸ ἄλλοστε εἶχε παρασῆκε στὴν ἠρωικὴ αὐτὴ ἐπιδρομὴ καὶ τοὺς ἀρειμανίους φουσανελλοφόρους τῆς Ροῦμελης καὶ τοῦ Μορῆ, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐνδιαφέρονταν καὶ πολὺ γὰρ τὴς διαφορῆς τῶν Ἐπτανησίων καὶ τῶν Συριανῶν.

Μόλις ὁμοῦ ὁ Φατσόλης μὲ τοὺς κακοποιούς του καὶ τὰ δύο πλοιαρῖα τὸν ἔφτασε στὴ Σύρο, οἱ Συριανοὶ μὲ ὅλες τὴς διαφορῆς ποῦ εἶχαν μεταξὺ τους καὶ τὴς θρησκευτικῆς διαφερέσεως Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων, ἐνώθησαν καὶ κατέβηκαν στὴν παραλία. Ἔγινε τότε ἐκεῖ τρομερὴ συμπλοκὴ, κατὰ τὴν ὁποία σκοτώθηκαν ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο μέρος τριάντα καὶ ἐπιγνώθησαν πολλοί. Τέλος οἱ Συριανοὶ κατόρθωσαν ν' ἀποκορῶσουν τοὺς πειρατὰς, εἰ ὅποιοι ἐπιβίβαστηκαν στὰ δύο καράβια τους κ' ἔβησαν.

Ἀλλὰ ἡ πρώτη αὐτὴ ἀτυχία δὲν ἀποδόρρυνε τὸ Φατσόλη. Ἀφοῦ ἀποταβήχηκε στὴς γυρομέρες τοῦ θαλάσσεως, ὄμοιος νὰ σχεδίσῃ ἓνα πέπλοισι κατὰ τῆς Σύρου. Ἐπειδὴ ὁμοῦ τὸ πρῶτον του ἐπιχείρημα, γὰρ νὰ ἐκδικηθῇ τὰ τὰ «Κεφαλλονητάκια», δὲν εἶχε περᾶσαι, γιὰ καὶ τὰ «Κεφαλλονητάκια» ποῦ ἦσαν ἐγκαταστημένα στὴ Σύρο, εἶχαν ἐνωθῆ μὲ τοὺς ἄλλους Συριανοὺς καὶ οἱ ἄλλοι εἶχαν χτυπήσει, ἐφῆρθε ἓνα ἄλλο ἐπιχείρημα πῶ... ἔθνικον: Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὅπως ἀναφέρουμε καὶ πῶ πάνω, εἶχε ἐκρηγῆ πρὸ πολλῶν μηνῶν πρὶν ἢ ἐπανάστασι τοῦ 1821. Οἱ Συριανοὶ ἀπομονωμένοι ὅπως ἦσαν στὸ νησί τους, δὲν ἦσαν εὐκόλο νὰ ἐξεγερθοῦν καὶ αὐτοί. Ὁ Φατσόλης λοιπὸν τοὺς κατηγόρησε ὡς... φιλότοκους καὶ τὸ πρῶγμα σιγά-σιγά ἔγινε πιστεῦτο ἀπὸ πολλούς. Ἀλλὰ τὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Φατσόλης κατόρθωσε καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ νὰ συγκεντρώσῃ ἓνα πλῆθος ληστῶν καὶ πειρατῶν καὶ φυγοπλοῦσιον φουσανελλοφόρων ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν Ἑλλάδα, ἦταν πῶ δυνατόν καὶ πῶ οὐσιαστικὸ ἀπὸ ὅλες αὐτῆς τὴς ἡθικοπατριωτικῆς ἀερολογίας του.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχαν καταφύγει στὴ Σύρο ἀπὸ πολλὰ ἄλλα νησιά τῆς Ἑλλάδος πλοῖοισι ὁμογενεῖς, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐπικρατοῦσε σχετικὴ ἡσυχία. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὁμοῦ, καὶ ἓνα πλῆθος πολιτικῶνται κειμήλια τῆς ἀγωνιζομένης τότε Ἑλλάδος εἶχαν μεταφραθῆ στὴ Σύρο, τὴν ὁποία ἂν παρουσιαζόταν ἀνάγκη θὰ ἐπρωστάτευαν καὶ οἱ Ἐθιωπαῖκοι στόλοι, ποῦ περιπολοῦσαν στὸ Αἰγαίον. Ὁ πλοῦτος τῶν ὁμο-

γενῶν λοιπὸν, ποῦ εἶχαν ζητήσει ἄσυλο ἐκεῖ καὶ οἱ τόσοι ἄλλοι ὁμογενεῖς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἦσαν ἐκεῖνα ποῦ κυρίως ἀνοῖξαν τὴν ὄρεξιν πολλῶν κακοποιῶν γὰρ... ἔθνικὴ δρᾶσι κατὰ τῆς Σύρου.

Ἔτσι ὁ τρομερὸς τυχοδιωκτὴς Φατσόλης κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ δύο χιλιάδες ληστοπειρατὰς σὲ διάστημα ἑνὸς μηνὸς καὶ ἔξηνα πλοία!

Ἡ δεύτερη ἐπιδρομὴ του κατὰ τῆς Σύρου ἔγινε στὴς 10 Φεβρουαρίου τοῦ 1822. Τὸ πλῆθος τῶν κακοποιῶν μολὶς ἀποβίβαστηκε στὴν παραλία, ἄρχισε ἄμέσως τὴν... ἔθνικὴν τὴν δρᾶσιν μὲ τὴν λεηλασίαν καὶ τὴ διαπραγῆ ὅλων τῶν ἐμπορικῶν ἀποθηκῶν τῆς παραλίας, τὴς ὁποῖες ἀφοῦ τὴς ἀπεγυμνωσαν ἐντελῶς, τὴς ἔκαψαν κατόπι. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ληστοπειρατὰς αὐτοὺς συγκροτήθηκαν σὲ συμμορίες καὶ σκορπίσθηκαν σ' ὅλο τὸ νησί, συνεχίζοντας τὴ δρᾶσιν τους ὡς τὸ 1826. Ἡ ἔθνητικὴ εἰσβολὴ τοῦ Φατσόλη, ποῦ τὸ ὄνομα του εἶχε κταντήσει περὶ γὰρ τοὺς Κυκλαδίτες συνώνυμον μὲ τὸν τρέμο, ἡ λεηλασία καὶ ἡ πυρπόλησι τῶν ἀποθηκῶν καθὼς καὶ πολλοὶ φόνοι, ἐσκόρπισαν τὸ φόβο καὶ τὸν τρέμο στοὺς Συριανοὺς καὶ στοὺς ὁμογενεῖς πρόσφραγες ποῦ εἶχαν ζητήσει ἄσυλο στὴ Σύρο.

Δὲν ὑπάρχει δὲ καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Φατσόλης μὲ τοὺς κακοποιούς του θὰ γινόταν κυρίαρχος τῶν νησιῶ, ἂν δὲν ἐπενέβαινε τὸ Γαλλικὸ πολεμικὸ «Ἐσταφῆ» ποῦ περνοῦσε τότε κατὰ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς Σύρου. Ἡ «Ἐσταφῆ» ἐπέβη κατὰ τὸν πειρατικὸν πλοιαριὸν καὶ τὰ σκόρπισε καὶ ἔσωσε τὸ νησί ἀπὸ χειρότερες συμφορὰς.

Ἀλλὰ ὁ Φατσόλης, ἀκόρρατος πάντα, ἐννοοῦσε νὰ συνεχίσῃ τὴν... ἔθνικὴν τὴν δρᾶσιν κατὰ τῆς Σύρου. Ἔτσι λοιπὸν μετὰ μερικῶν μηνῶν, δηλαδὴ στὴς 4 Ἰουλίου τοῦ 1822, ἔκαμε νέα ἐπιδρομὴ μ' ἓνα βρῆμα μὲ 17 κανόνια! Μόλις τὸ βρῆμα τοῦ Φατσόλη ἤπιξε στὸ λιμάνι, εἰ Συριανοὶ πανικόβλητοι ἄλλοι κούρτησαν στὰ σπῆτια τους κ' ἄλλοι ἔβησαν πρὸς τὰ βουνά. Ὁ Φατσόλης τὴ φορὰ αὐτὴ εἶχε ἀλλάξει χαρὰ: Δὲν πῆγαν οὔτε γὰρ νὰ ἐκδικηθῇ τὰ «Κεφαλλονητάκια», οὔτε γὰρ νὰ τιμωρῆσι τοὺς Συριανοὺς ὡς φίλους ἤδη τῶν Τούρκων. Εἶχε διορισθῆ, ὅπως ἔλεγεν, ἀπὸ τὴν προσωρινὴ Κυβέρνησι τῆς Ἑλλάδος διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Σύρου. Βγῆκε μάλιστα καὶ στὴν πόλιν μὲ μερικὸς Στερεοελλαδίτες καὶ μὲ τὴ βοήθεια μερικῶν ντόπων ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὰ ὑψηλὰ ἀστυνομικὰ τὸν καθήκοντα. Καθὼς μὲν πορεῖ νὰ φανταστῇ τί ἐπερίμενε τὸς δυστυχομένους Συριανοὺς, ἂν κατώρθωνε ὁ Ζακυνθινὸς πειρατὴς νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὴν... ἀσφάλειαν τοῦ νησιοῦ. Ἐντυχὸς ὁμοῦ καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ τυχθεὶ Σύρος ἐγλύτωσε ἀπὸ μιὰ τόσο ἐπικίνδυνον ἀστυνομικὴν προστασία.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχε νὰ περᾶ μ' ἓνα τμήμα τὸ Γαλλικὸν στόλον ἀπὸ τῆς Σύρου ὁ ναυάρχος Δερρινὸς, ὁ κατόπι ἀρχηγὸς τοῦ Γαλλικοῦ στόλου κατὰ τὴ ναυμαχία τοῦ Ναυαρινοῦ. Ὁ Δερρινὸς ἀπὸ πολὺ καιρὸ πα-

ρακολοῦθοσε τὰ κινήματα τοῦ πειρατοῦ Φατσόλη καὶ ἐπέδωκε τὴ σύλληψιν του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνε. Τόσο ἰκανὸς καὶ ἐπιτήδειος ἦταν ὁ τρομερὸς αὐτὸς θαλασσιῶν κακοποιός. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁμοῦ δὲ γλύτωσε. Ὁ Δερρινὸς κατόρθωσε νὰ κινήσῃ τὸ βρῆμα τοῦ Φατσόλη καὶ νὰ συλλάβῃ τὸν ἴδιο, ὁ ὁποῖος εἶχε κερχτῆ στὸ ἀμάξι κατόπι Ἐπτανησιωτικῶν χαρβατιῶν.

Ἔτσι ἐγλύτωσε ἡ Σύρος ἀπὸ τὸν τρομερότερον θαλασσιῶν ἐπιδρομῆ ποῦ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε. Ὁ Δερρινὸς διέταξε καὶ μετέφεραν σιδηροδόριον τὸ Φατσόλην στὰ Ἐπτανήσα, ὅπου καὶ ἐφυλοκισθῆ.

Ἔθελε τώρα νὰ μᾶτε καὶ τὸ τέλος τῶν λογαριασμῶν τοῦ Νέστορος μὲ τὴ Σύρο; Ἀκούσατε τὸ:

Μόλις ἡ Ἑλλάς ἀνεγυμνωθῆ ὡς ἐλεύθερον κράτος καὶ ἐγκαταστάθηκαν τακτικῆς ἀρχῆς καὶ τακτικὰ δικαστήρια, ὁ Φατσόλης ἤγειρε ἀγωγὴν κατὰ τὸν Δῆμον Σύρου. Παρουσιάστηκε ὡς δημόσιος Σύρου καὶ ζητοῦσε ἀποζημίωσι γὰρ τὴς ζημιῆς ποῦ εἶχε ὑποστῆ... ὁ στόλος τὸν ἀπὸ τοὺς Συριανοὺς καὶ ἴδιος γὰρ δύο πλοία του. τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὅτι τοῦ πῆραν οἱ Συριανοί. Οἱ «παθόντες» λοιπὸν δὲν εἶνε κατὰ καινοῦργιον στὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἀστεῖο εἶνε ποῦ οἱ δικηγόροι τοῦ πρώην ληστοπειρατῆ βόηκαν ἰσχυρὰ νομικὰ στηρίγματα καὶ κατόρθωσαν νὰ στηρίξουν τὴν παράλογον ἀξίωσιν του.

Στὸ τέλος βέβαια δὲν ἀποζημιώθηκε ὁ Φατσόλης, ἀλλὰ οἱ δικηγόροι του μὲ τὰ ἐπιχειρήματα ποῦ πρόβαλλαν κατόρθωσαν ὡστε νὰ κρατήσῃ ἡ περίφημη αὐτὴ δίκη πλέον ἀπὸ δέκα χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα εἶχε ἀναστατικὴν ὀλιόκληρη ἡ κοινωνία τῆς Σύρου.

Τέλος, κατὰ τὸ 1840, τὸ Πρωτοδικεῖον τῆς Σύρου ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν του, ἡ ὁποία ἀπέρριπτε τὴν ἀγωγὴν τοῦ Φατσόλη.

Τὰ πραγματικὰ τῆς περιφήμου αὐτῆς δίκης καθὼς καὶ ἡ ἀπόφασιν ὑπάρχουν στὰ ἀρχεῖα τοῦ Πρωτοδικεῖου Σύρου.